

A külföldi folyóiratok elérésének költségbecslése

A tanulmány készítői megkapták a TK-tól a bérekre, beszerzési költségekre és eszközértékekre vonatkozó adatokat. 1998-ban a dokumentum-szolgáltatás éves költsége 24 600 USD volt, aminek több mint 90%-át nemzetközi alapítványok fedezték, a könyvtárat csak a kéréshez használt kuponok díja terhelte. Végeredményben az OTA TK könyvtárközi kéréseinek tételenkénti költsége kb. 11 USD, ebből 0,5 USD a bér, 9,9 USD a dokumentum küldőjének fizetendő összeg. Az amerikai egyetemeken hasonló elemekből kapott adat ezzel összemérhető: ott tételenként 14 USD az összköltség, ebből 10,3 USD a bér, és 2,7 USD a dokumentum küldőjének fizetendő összeg. A béreknél a rubel alulértékelése torzítja az összehasonlítást, a dokumentumküldésnél pedig az, hogy az Egyesült Államokban jórészt belföldi tranzakciók vannak.

Megtakarítási lehetőségek

Az egységnyi olvasói használatra eső költségeket külön vizsgálták a könyvtár devizában előfizetett folyóiratainál, és külön a Soros Alapítvány által előfizetett folyóiratoknál. Ezért két koordinárendszerrel használtak, amelynek vízszintes tengelyén a használók évenkénti számát, függőleges tengelyén pedig az előfizetési díjat vették fel. Az egyes folyóiratcímekre kapott adatpárok egy-egy koordinátponttal jellemezhetők. A könyvtárközi kölcsönzésre kapott átlagadat egy, az origón áthaladó, 11 USD/cikkhasználat meredekségű egyenessel ábrázolható. Ha a folyóiratot jellemző pont e vonal fölé esik, érdemes lemondani az előfizetéséről, és a kereteket átirányítani a könyvtárközi köl-

csönzésre. Az OTA TK által előfizetett 177 folyóirat közül ez 127-re igaz, amiből évente kb. 223 ezer USD megtakarítás várható; hasonló nagyságrendet tapasztaltak az amerikai könyvtáraknál is. A diagram szerint a Soros Alapítvány által finanszírozott 99 folyóirat közül is 57 előfizetését érdemes lemondani, itt a várható költségmegtakarítás évi 65 ezer USD. Mivel utóbbi esetben az *Ulrich's Directory*-ban feltüntetett árakból indultak ki, elképzelhető, hogy a Soros Alapítványnak adott kiadói árengedmények miatt gazdaságosan valamivel több előfizetés is fenntartható. (Megjegyzendő, hogy könyvtárközi kölcsönzés esetén a TK költségei a támogatásoknak köszönhetően jóval kisebbek, így ha csak ezt vették volna figyelembe, sokkal több folyóirat lemondását javasolták volna.)

Az összehasonlítás nem számol az olvasó részéről a várakozás miatt felmerülő költségekkel, illetve haszonkimaradással. New York állam egyetemi könyvtáraiban ezt folyóiratcikkenként 2,5 USD-ra becsülték. Ennek beszámításával érdemesnek mutatkozik mégis fenntartani az előfizetést további 11 sajtó és 3 alapítványi finanszírozású folyóiratnál.

Az elemzés hiányossága, hogy kihagyta a számításból a legkorszerűbb információforrások, a teljes szövegű adatbázisok és az interneten megjelenő elektronikus folyóiratok használatát. Nem volt tekintettel arra sem, hogy kutatási cél érdekében a gyors hozzáférés sokszor fontosabb a költségmegtakarításnál.

/KINGMA, Bruce R. – MOURAVIEVA, Natalia: The economics of access versus ownership: the Library of Natural Sciences, Russian Academy of Sciences. = *Interlending & Document Supply*, 28. köt. 1. sz. 2000. p. 20–26./

(Góth László)

Könyvtárak és könyvtárügy Izraelben

Történeti áttekintés

Palesztina területén a kora középkortól zsidó közösségek tartottak fenn nyilvános könyvtári gyűjteményeket, amelyek használata ingyenes volt. A könyvek és kéziratok javarészt judaikák voltak, de előfordultak filozófiai és matematikai művek is. A későbbi századokban ezek továbbra is a zsinagógák és a Beit Ha-Midrash (tanítóház) részeként működtek. A nem zsidó közösség könyvtárai a 19.

században jelentek meg Palesztinában, főként Jeruzsálemben, külföldi intézetek tulajdonában. Az első, világi irodalmat gyűjtő könyvtárat a jeruzsálemi zsidó kórházban alapították 1854-ben, s a gyűjteményt héber, német, angol, francia és olasz nyelvű kötetekkel gyarapították. A század második felében több nyilvános könyvtárat hoztak létre mind Jeruzsálemben, mind az új településeken.

Ezek a világi gyűjtemények híven tükrözték az egyre nagyobb számú bevándorló anyanyelvi kultúráját és érdeklődési körét. Ugyancsak a 19. század második felében alapították az oktatási intézmények könyvtárait is, amelyek a vallási irodalom mellett jelentős francia nyelvű állománnyal rendelkeztek. Nem lévén önálló helyi önkormányzat, amely Nyugat-Európában a közkönyvtárak fenntartásáért volt felelős, Palesztinában egy munkásszövetség, a Histadrut nevéhez fűződik sok városi könyvtár és olvasóterem létrehozása. A munkáskönyvtárak nem voltak ismeretlenek Európában sem; Oroszországban és Németországban a szocialista mozgalom alapított jó néhányat, Kelet-Európában pedig a zsidó munkásszervezetek. Az 1870-es évektől például titkos könyvtárak működtek a forradalmi eszmék terjesztésére, így a vilnai Beit Ha-Midrashban vagy Varsóban 1885–1887 között.

1892-ben négy magánszemély alapította az Abarbanel könyvtárat. A gyűjteményt, amely a kezdetekben két szobát foglalt el, egy középkori spanyol zsidó bölcsről nevezték el. Szépirodalmat és tudományos munkákat éppúgy tartalmazott, mint héber nyelvű könyveket és a palesztin zsidóságra vonatkozó írásokat. A hangsúly idővel a judaizmusról szóló irodalomra és a könyvritkaságokra tolódott, s a könyvtár többször kérte a diaszpórában élő zsidóság segítségét, hogy a zsidó népre vonatkozó irodalmat összegyűjthesse. Ez a gyűjtemény lett a magja az Izraeli Nemzeti Könyvtárnak. 1925-ben, a Héber Egyetem alapításának évében nyilvánították a gyűjteményt nemzeti és egyetemi könyvtárrá, amely ugyanakkor nyilvános közkönyvtárként is szolgált.

A nemzeti könyvtár

A könyvtár hármass szerepet tölt be: Izrael állam, illetve a zsidó nép nemzeti könyvtára, egyszersmind a Héber Egyetem könyvtára. Gyűjtőkörébe tartoznak az Izraelben megjelentetett, valamint az Izraelről, a zsidó népről és a judaizmusról szóló könyvek. Gyűjti továbbá a héberül és más zsidó nyelven (jiddis, ladino stb.) megjelent műveket, megjelenési helyüktől és idejüktől függetlenül. A könyvtárban judaika és hebraika ritkaságok, kéziratok és ösnyomtatványok találhatók, és itt van a világ egyik legnagyobb és legjobban szervezett, arab és iszlám tárgyú közép-keleti gyűjteménye is. Mint központi egyetemi könyvtár az alábbi kutatási területeket támogatja: zsidó, közép-keleti és iszlám tanulmányok, tudománytörténet, keletkutatás, kora

kereszténység, filozófia, képzőművészetek és zenetudomány. A hárommillió kötetes állomány, a kéziratári, térképtári és zeneműtári gyűjtemény nagy részét zárt raktárakban helyezték el. A könyvtárban paleográfiai és kódextörténeti kutatásokat folytatnak. Külön intézet foglalkozik azzal, hogy összegyűjtse a világ köz- és magángyűjteményeiben található héber kéziratokat mikrofilmen. Több mint hatvanezer kézirat kutatható itt, ami az ismert kéziratanyag 90%-át teszi ki.

A különgyűjtemények között található az ENSZ és az Európai Unió letéti könyvtára, a Gershom Scholem-gyűjtemény a kabbala, misztika és vallástörténet területéről, valamint a Nemzeti Hangarchívum, amely az 1930-as évektől napjainkig dokumentálja Palesztina és Izrael népeinek zenei hagyományait. 400 kiemelkedő tudós és művész hagyatékát is itt őrzik, köztük az Albert Einstein-archívumot, amely az eredeti Einstein-kéziratok és -levelek legnagyobb tárháza. A Zsidó Nemzeti Könyvtár adja ki az annotált nemzeti bibliográfiát, a nemzeti cikkbibliográfiát (*Index of articles on Jewish studies*) és a héber könyvek retrospektív bibliográfiáját (*The bibliography of Hebrew books, 1472–1960*), amely már CD-ROM-on is megjelent.

Egyetemi könyvtárak

1948-ban, Izrael állam alapításakor két egyetem működött: az Izraeli Műszaki Tudományok Intézete Haifában és a jeruzsálemi Héber Egyetem. Azóta öt másik egyetemen is folyik az oktatás, és létrehozták a távoktatásra szakosodott Open Universityt. Több külföldi (főként európai) egyetemnek kihelyezett tagozata működik Izraelben. Ezeknek az intézményeknek nincs egységes egyetemi könyvtári modelljük. Van, ahol egyetlen központi könyvtár van, máshol több, hálózatba szerveződött tanszéki könyvtár szolgálja az oktatást és kutatást, ismét máshol kari könyvtárak alakultak.

A Héber Egyetem központi könyvtára kivételes helyzetű, lévén egyszersmind a nemzeti könyvtár is, amely kötelezpéldány-joggal bír. A többi egyetemi könyvtárban több az angol szakirodalom, mint a héber nyelvű. A Héber Egyetemhez a nemzeti könyvtári gyűjteményen kívül még 11 könyvtár tartozik, mint pl. a Bölcsészettudományi és Szociológiai Könyvtár, a Természettudományi Könyvtár, a Jogi Könyvtár vagy a Nemzeti Orvostudományi Könyvtár.

Kiemelkedő jelentőségűek a Bar-Ilan Egyetem könyvtárában folytatott projektek. Itt készítik a Kongresszusi Könyvtár tárgyszójegyzékének héber nyelvű változatát, az Izraelben megjelenő, angol és héber nyelvű jogi folyóiratok indexét (1976-tól; elektronikusan csak az egyetemi hálózaton használható), és az izraeli napilapokban megjelenő irodalmi mellékletek, szépirodalmi publikációk bibliográfiáját (1985-től). Ez utóbbi 1994 után online változatban készül.

A Haifai Egyetem könyvtára a nem hagyományos könyvtári anyagokra specializálódott. Térképeket, légi és műholdas fotókat, diákat, hang- és videofelvételeket kínál olvasóinak. A könyvtárban készül az *Index to Hebrew Periodicals*, amely automatizáltan dolgozza fel 500, Izraelben megjelenő folyóirat anyagát. Az index jelenleg 530 000 rekordot tartalmaz.

Egyetemi közti együttműködés

A Héber Egyetem 1979-ben fejlesztette ki az ALEPH rendszert az izraeli egyetemi könyvtárak számára. Ma valamennyi egyetem és számos főiskola könyvtárának katalógusa megtalálható az ALEPH-hálózatban; az *Izraeli Nemzeti Katalógus* 43 oktatási intézmény több mint 4,2 millió rekordját tartalmazza. A webes változat MARC formátumban, ALEPH-500 szoftverrel készül, mind héber, mind latin karakterekkel lehet benne keresni. A katalógus máig használatos régebbi változata egyéb karakterkészletekkel, így az arabbal is megbirkózik. Az ALEPH-felhasználók konzorciumot alkotnak, így szerzik be és szolgáltatják az adatbázisokat és elektronikus folyóiratokat a felsőoktatás könyvtárai számára.

Közkönyvtárak

Az Oktatási Minisztériumban 1962-ban alapították meg a könyvtári osztályt. Egy jól működő közkönyvtári hálózat létrehozása volt a feladata, mivel a közösségek több mint felében egyáltalán nem volt könyvtár, a szolgáltatások színvonala pedig általában alacsony volt. A könyvtárfejlesztésekkel párhuzamosan nőtt a regisztrált olvasók száma.

A *gyűjtemények* – a beolvasztásra törekvő emigrációs politika jegyében – nagyrészt héber nyelvű anyagot tartalmaztak. Egy, a kilencvenes években készített felmérés szerint a közkönyvtárak állományának 11%-a volt idegen nyelvű. A kilencvenes

évek elején az orosz bevándorlók nagy hullámának köszönhetően elfogadottabbá vált az a nézet, hogy a bevándorlóknak joguk van anyanyelvük és kultúrájuk ápolásához, megőrzéséhez, s ez hatott a könyvtárak állománygyarapítási gyakorlatára is. Központi orosz nyelvű könyvtárat hoztak létre, amely könyvtárközi kölcsönzés révén az egész országban kölcsönzi gyűjteményét. Hasonló központi könyvtár működik francia nyelvű könyvtármánnyal Dimonában.

Viszonylag kevés könyvtár gyűjt nem hagyományos könyvtári anyagot, s csak pár éve kezdtek számítógépes és internetes hozzáférést biztosítani a felhasználóknak. Külön olvasótermeket és kölcsönzést alakítottak ki a 14 éven aluliaknak. A gyermekkönyvtári részlegek gazdag programkínálattal várják a kicsiket, különösen a szünidőben. Néhány közkönyvtár felnőtteknek is szervez előadásokat és kiállításokat, ezek közül kiemelkednek a tel-avivi városi könyvtár kulturális programjai.

Az olvasók összetétele nagyon hasonlít az Egyesült Államokban tapasztalt megoszláshoz. A felhasználók kétharmada nő, és nagy a fiatalok aránya is. Az olvasók 9%-a alapfokú, 50%-a középfokú, 24%-a pedig egyetemi végzettségű. A könyvet kölcsönzők 69%-a diák. A közkönyvtárakat a helyi önkormányzatok finanszírozzák, ezért a könyvtári költségvetés településenként változik. A Kulturális és Oktatási Minisztérium kiegészíti ugyan ezt az összeget, de a könyvtárakra szánt keret évről évre csökken. A városi könyvtárak 70%-a szed díjat a kölcsönzésért, ami költségvetésük 5%-át teszi ki.

Vakok Könyvtára

A Vakok Könyvtára tel-avivi és netanyai részlege postán küldi a Braille-írással készült könyveket és a hangoskönyveket az olvasóknak. Megrendeléseket telefonon vagy e-mailen fogadnak. A gyűjtemény javarészt a könyvtárban készül, évente 700–800 kötetet rögzítenek. Kiemelten foglalkoznak a gyermekkönyvek, a tankönyvek és az oktatási anyagok Braille-írással vagy hangoskönyves kiadásával.

A közkönyvtárak vezető testületei

Tudományos és Kulturális Minisztérium, könyvtári osztály

Az osztály alapítójának és első igazgatójának, C. I. Golannak az volt az elképzelése, hogy a független helyi könyvtárakat állami támogatásból kell fenn-

tartani, biztosítva teljes szellemi szabadságukat. A könyvtárakat a szociális integráció eszközeinek tekintette. A könyvtári osztály feladatai:

- könyvtárak alapítása, fejlesztése, pénzügyi támogatása;
- anyagi források felkutatása;
- könyvtáraknak szolgáltatásokat nyújtó szervezetek támogatása;
- szakmai tanácsadás szakértők segítségével;
- adatgyűjtés a könyvtárakról;
- a könyvtári törvény betartásának ellenőrzése.

Közkönyvtárak Tanácsa

A kultúrát és a könyvtárügyet képviselő 22 tagból áll. A jog szerint a szakminiszternek ezzel a testülettel kell konzultálnia a közkönyvtári törvény végrehajtásáról. A tanácsnak javaslattevési joga van. A testület elsősorban tervezéssel és fejlesztéssel foglalkozik; meghatározzák pl. az állami források elosztásának feltételeit, vagy a képzéssel, szakmai etikával, szervezeti működéssel kapcsolatos kívánalmakat. A gyakorlati munka bizottságokban folyik.

Izraeli Könyvtári Központ

A skandináv modell alapján hozták létre 1965-ben. Központi szolgáltatásokat nyújt a köz- és iskolai könyvtáraknak, könyvtári szakkönyveket jelentet meg (pl. katalogizálási szabványokat, a Dewey-féle osztályozási rendszer héber fordítását), szakfolyóiratot és ajánló könyvszemlét publikál. A központ munkatársai héber nyelvű teauruszt állítottak össze az iskolai és közkönyvtárak számára. Szakmai továbbképzéseket, tanácsadást kínálnak, ISBN-irodát működtetnek.

Iskolai könyvtárak

Az államalapítás után a legfontosabb teendő az iskolarendszer kiépítése volt; az iskolai könyvtárak szervezését csak a hetvenes években kezdték el. Az Oktatási Minisztérium három rendelkezése érintette az általános iskolai könyvtárakat: a könyvtárostánárok heti 4–17 órát szentelhetnek a könyvtári munkának; bizottság gondoskodik az alacsony költségvetésű közösségek ingyenes könyvellátásáról; új iskola építéskor ki kell jelölni a könyvtár helyét is. Egy kimutatás szerint 1964 és 1982 között a zsidó szektorban a könyvtárlátogató diákok száma az alapfokú képzésben 38%-ról 79%-ra, a középfokú képzésben 77%-ról 93%-ra nőtt, míg az arab szektorban 4%-ról 47%-ra emelkedett az alapfokú, 47%-ról 81%-ra a középfokú képzésben. 1988-tól új lendületet vett az iskolai

könyvtárügy: számos új iskolai könyvtárat létesítettek, szakmai továbbképzéseket és tanácsadó szolgáltatásokat szerveztek az iskolai könyvtárosoknak. Egy közel tízéves koncepció alapján az iskolai könyvtárakat ún. forrásközpontokká alakították át, számítógépesítik őket, és felfrissítik állományukat.

A középiskolákban kötelező könyvtárost alkalmazni; az általános iskolákban az igazgató hatáskörébe tartozik a döntés, mintegy 20%-ukban nincs könyvtár. Az átlagkönyvtár általános iskolákban 68 m²-es, középiskolákban 129 m²-es. Ez utóbbiak 74%-a hetente 5–6 napon át tart nyitva. Az általános iskolák gyűjteményének kétharmada szépirodalom, míg a középiskolákban egyharmad a szépirodalom aránya; sokan folyóiratokra is előfizetnek. A könyvtárhasználat az oktatás szerves részévé vált.

Szakkönyvtárak

Izraelben kb. 600 szakkönyvtár működik kormányzati szervek, intézetek, kutatóközpontok, kórházak, múzeumok, bankok és vállalatok mellett. Az egyik a Knesszet Könyvtára, amely a parlament tagjainak és munkatársainak, kutatóknak, jogi és gazdasági szakértőknek, újságíróknak és állami tisztségviselőknek kínálja szolgáltatásait. A könyvtáron belül információs központ működik. Feladata a parlamenti képviselők tájékoztatása, valamint a törvényhozás támogatása. A munkatársak magasan képzett szociológusok, történészek és gazdasági szakemberek, akik összefoglalókat, beszámolókat készítenek a képviselőket érdeklő témakörökről, és a központ által kiadott, közügyekkel kapcsolatos kiadványokat szerkesztik. A központ szoros munkakapcsolatot tart fenn a kormányzati szervekkel és az üzleti élet képviselőivel. Az információs szabadságról szóló törvény értelmében a Knesszet Könyvtára köteles az állampolgárokat a parlamenti munkáról, a törvényekről és jogszabályokról informálni. A könyvtár működteti a knesszet honlapját, és tájékoztatja a külföldi médiát, a követségeket és parlamenteket a törvényhozás munkájáról. A Knesszet Könyvtára külső felhasználók számára zárt gyűjtemény, anyaga (kb. 100 000 kötet, ötszáz időszak kiadvány, hárommillió kormányzati kiadvány) csak az olvasóteremben használható.

Az országban 80 orvosi könyvtár található. A legnagyobbak a négy orvostudományi egyetemen működnek, amelyek területi központokként koordi-

nálják a nemzeti hálózatba szerveződött kisebb orvosi, kórházi, klinikai könyvtárakat.

A nagy szoftvercégek, telekommunikációval és biotechnológiával foglalkozó vállalatok általában modern információs központokat fejlesztettek ki. Kiemelkedők a Motorola és az ECI Telecom információs szolgáltatásai.

Az arab szektor

A lakosság 18,6%-a él a terület 126 településén. 79,7%-uk muzulmán arab és beduin, 11,5%-uk keresztény arab, 8,8%-uk drúz. Az arab népesség egyharmada nyolc vegyes lakosságú városban lakik.

Felsőoktatási és kutatókönyvtárak

Öt egyetem kínál keleti, közép-keleti és arab kutatásokkal foglalkozó kurzusokat. Mindegyikük nagy tudományos gyűjteménnyel rendelkezik, amely a tanszékek munkáját segíti. Haifában minden arab nyelvű könyvet gyűjtenek, és jelentős az arab gyermekirodalom-állományuk is. Három főiskolán képeznek arab pedagógusokat, mindháromban van arab gyűjtemény. A Beit Berl Főiskola könyvtára 50 000 kötetből és 80 időszak kiadványból áll, a gyűjteményt főként a környező arab országok kiadványaival gyarapítják. Izraelben kevés arab nyelvű könyv jelenik meg; némi szépirodalom, és kevés tudományos munka.

A tel-avivi egyetemen található Moshe Dayan Közép-keleti és Afrikai Kutatóközpont szakterülete a Közép-Kelet legújabb kori történelme, politikája és az iszlám. Könyvtárában kutatható a világ legnagyobb modern arab sajtóarchívuma, amely mintegy 11 millió, 1950 óta megjelent újság- és folyóiratszámot tartalmaz. Az utóbbi negyven év Közel-Keletről szóló amerikai, brit és izraeli rádióadásainak átiratai is tanulmányozhatók itt, valamint egy számítógépes bibliográfiai adatbázis az 1979 utáni nyugati és arab folyóiratokban megjelent tanulmányokról.

A Harry S. Truman Kutatóintézet 1965 óta működik a jeruzsálemi Héber Egyetemen. Könyvtári és dokumentációs központja elsősorban a Közép-Kelet történelmével, politikájával és szociális fejlődésével kapcsolatos irodalmat gyűjti.

Közkönyvtárak

A mandátumi időszakban nem voltak arab közkönyvtárak. Az első megalapítása vallási intézményeknek és a Histadrut arab tagozatának köszönhető. Fejlődésük a 70-es évektől számottevő, s összekapcsolódik az arab iskolai és felsőoktatási rendszer fejlődésével. Jelenleg 52 önálló közkönyvtár működik arab településeken, egyharmaduk iskolai könyvtári feladatokat is ellát. 40 településen nincs könyvtár. Az olvasók többsége gyerekek és fiatal.

Iskolai könyvtárak

A brit fennhatóság előtt nagyon kevés arab iskola volt; ezeket a török Oktatási Minisztérium felügyelte. A brit hatóságok nagy hangsúlyt fektettek a palesztinai arab közoktatásra: ebben a muszlim arab gyerekek vettek részt, míg a keresztényeket misszionáriusi iskolákban oktatták. Az erőfeszítések ellenére nagyon sok gyerek semmilyen oktatásban nem részesült. Az 1949-es közoktatási törvény, amely kötelezővé tette az alapfokú oktatást, nagy előrelépést jelentett. Jelenleg 417 alapfokú iskola (70%-ukban iskolai könyvtárral) és 202 középiskola (84%-ukban könyvtárral) működik az arab szektorban. A könyvtári gyűjtemények kisebbek, mint a zsidó szektorban, mivel az intézményeket újonnan alapították. Az arab iskolai könyvtárakban kevés a szépirodalom, javarészt a tananyaghoz kapcsolódó könyveket vásárolnak. Ez lehet az oka, hogy az egy főre jutó kölcsönzések száma kb. a fele annak, mint amit a zsidó szektor könyvtáraiban regisztrálnak. Időnként nehézségekbe ütközik a környező arab országokban kiadott könyvek beszerzése.

Könyvtári törvények

Három törvény szabályozza az izraeli könyvtárak munkáját.

Kötelespéldány-rendelet (1953)

Minden Izraelben megjelent könyvből öt példányt kell beszolgáltatni; kettőt a Nemzeti Könyvtárnak, egyet-egyet a Knesszet Könyvtárának, az Állami Levéltárnak és az Oktatási és Kulturális Minisztériumnak. Várhatóan módosítják a törvényt, hogy a ne csak a könyvekre, hanem egyéb kiadványokra is vonatkozzon.

Közkönyvtári törvény (1975)

A mindenkori oktatási miniszter jogosult egy könyvtárat közkönyvtárrá nyilvánítani, s kijelölni a fenntartó önkormányzatot. A miniszter minden évben meghatározza a könyvtárakra költhető állami hozzájárulás mértékét. A könyvtári szolgáltatások ingyenesek, kivéve néhány különleges szolgáltatást. A törvény írta elő a Közkönyvtárak Tanácsának megalakítását. Módosítása jelenleg a knesszet előtt van.

Az információs szabadságról szóló törvény (1998)

Biztosítja az izraeli állampolgárok és lakosok jogát, hogy hozzáférjenek a közintézmények által tárolt információkhoz.

Szakmai szervezetek

Két szakmai szervezetet kell megemlíteni: az Izraeli Könyvtárosok Szervezetét (1952-től), és az

Izraeli Szakkönyvtárak és Információs Központok Egyesületét (1966-tól).

Könyvtárosképzés

1956-ig a könyvtárosok csak európai és amerikai egyetemeken szerezhettek diplomát. A Nemzeti Könyvtár rendszeresen küldte külföldi képzésre munkatársait, és foglalkoztatott könyvtáros végzettségű bevándorlókat. 1956-ban a Héber Egyetemen alakult meg a könyvtártudományi tanszék, amely jelenleg levéltári és információtudományi oktatást is folytat, és MA diplomát ad a végzősöknek. A hetvenes évektől két főiskolai szintű képzésre, illetve a Bar-Ilan Egyetemen folyó MA- és PhD-képzésre is jelentkezhetnek a könyvtárosok.

/SHOHAM, Snunith: Libraries and librarianship in Israel. = IFLA Journal, 26. köt. 3. sz. 2000. p. 165–176./

(Dobó Katalin)

Moszkvai manifesztum

A harmadik évezred oroszországi könyvtárainak, múzeumainak, levéltárainak szerepe a globális információcserében és a tudásalapú társadalomban

2000 áprilisában 19 ország és az Oroszországi Föderáció különböző régióinak képviselőit több mint 300 szakértő és hivatalos személy vett részt Moszkvában A könyvtárak digitális erőforrásainak igazgatása c. konferencián. A résztvevők áttekintették az orosz könyvtárak, múzeumok és levéltárak automatizáltsági fokát, és lehetséges hozzájárulásukat az információs társadalom fejlesztéséhez.

A konferencia résztvevői megállapodtak abban, hogy a könyvtárak, múzeumok és levéltárak a következő politikai kérdések megoldását tudják elősegíteni:

- **Demokrácia és polgári társadalom:** a mindenki számára hozzáférhető könyvtáraknak, múzeumoknak és levéltáraknak stratégiai jelentőségük van az életminőség javításában és a szélesebb demokratikus lehetőségek elérésében azáltal, hogy szabad és egyenlő hozzáférési lehetőséget teremtenek a minőségileg magas szintű információkhoz, különböző vélemények megismeréséhez, ami lehetővé teszi a vagyoni és földrajzi egyenlőtlenségek kiegyenlítését.

- **Társadalmi-gazdasági fejlődés és az ipar fejlődése:** a könyvtárak, múzeumok és levéltárak azáltal járulnak hozzá a nemzeti jövedelem előállításához, hogy egyenlő hozzáférést biztosítanak az információkhoz és a belőlük nyerhető új lehetőségekhez; fontos eszközei lehetnek az információban gazdag és szegény polgárok közötti szakadék csökkentésének.

- **Kutatás, oktatás, élethosszig tartó tanulás:** fizikailag osztott hálózatukon keresztül a könyvtárak, múzeumok és levéltárak gazdaságos infrastruktúrát kínálnak mind az iskolarendszerű oktatáshoz, mind az önképzéshez; a művelődési rendszer valamennyi szintjén támogatják a tanulókat, oktatókat, kutatókat.

- **Kulturális és nyelvi sokféleség:** a könyvtárak, múzeumok és levéltárak a legtagabb értelemben vett kulturális intézmények; fenntartják, őrzik és propagálják a kulturális örökséget, biztosítják a hozzáférést valamennyi kulturális ismerethez.

A résztvevők tudomásul vették és támogatták a következő dokumentumokat:

1. Általános jellegűek: